ISSN ***2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)***
2021. № 40 : 52-60
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics

УДК 811’42.131.1

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 25.08.2021 р.
Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 30.08.2021 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 89.89 %
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2021.40.06

МОДАЛЬНОСТІ ВИСЛОВЛЕННЯ – ЕНУНЦІАЦІЇ

Юлія Миколаївна Падалка *(м. Київ, Україна)*
upadalka8@gmail.com

керівник іноземного гуртка
Дошкільний навчальний заклад №16
(КМДА)
04070, м.Київ,
Подільскього району, вул. Андріївський Узвіз 4

Статтю присвячено дослідженню модальності висловлення – енунціації. В статті на матеріалі іспанської мови розглядаються та аналізуються речення з вживанням енунціації. Модальність – міжрівнева комунікативно спрямована граматична надкатегорія, яка вказує на стосунок змісту речення до дійсності з погляду мовця, має комплексний, багатоаспектний вияв, структурована трьома різновидами категорій – морфологічною модальністю, синтаксичною модальністю та лексико-граматичною модальністю. Модальність висловлення виявляє себе подвійно: з одного боку, вона стосується мовця, метою якого є саморепрезентація, а також установлення соціального статусу адресата; з іншого – торкається співрозмовника, коли мова йде про отримання певної реакції (позитивної або негативної) на повідомлення, коли є необхідність спонукати партнера по комунікації до виконання або невиконання певної дії. Тобто відбувається процес суб’єктивного кодування (адресантом) і декодування (адресатом) пропозиційного змісту висловлювання. Висловлювання – це акт створення повідомлення, складний процес його створення або, іншими словами, індивідуальний акт використання мови, у порівнянні з висловом, результатом висловлювання. Таким чином, у цілому, аналіз висловлювання полягає у дослідженні відображення суб’єкта у повідомленні.

Ключові слова: *модальність, мовна універсалія, модальність висловлення, модальне значення, категорія модальності.*

Особистий внесок автора полягає у тлумаченні операторів, які служать для уточнення та впорядкування суджень в іспанській мові, а також надають необхідне забарвлення змісту висловлення.

MODALITY OF ENUNCIATION EXPRESSION

Julia M. Padalka *(Kyiv, Ukraine)*
upadalka8@gmail.com

leader of a foreign group
Preschool educational institution №16
(Kyiv City State Administration)
04070, Kyiv, Andriyivskyi Uzviz str., 4

The article is devoted to the study of the modality of enunciation expression. The article on the material of the Spanish language considers and analyzes sentences with the use of enunciations. Modality is an interlevel communicatively directed grammatical supercategory that indicates the relationship of sentence content to reality from the speaker's point of view, has a complex, multifaceted expression, structured by three types of categories: morphological modality, syntactic modality and lexical and grammatical modality. The modality of expression manifests itself in two ways: on the one hand, it concerns the speaker, whose goal is self-representation, as well as the establishment of the social status of the addressee; on the other hand, it affects the interlocutor when it comes to receiving a certain reaction (positive or negative) to the message, when there is a need to encourage the communication partner to perform or not perform a certain action. Therefore, there is a process of subjective coding (sender) and decoding (addressee) of the propositional content of a statement. An utterance is an act of creating a message, a complex process of its creation or, in other words, an individual act of using language, in comparison with the utterance, the result of the utterance. Thus, in general, the analysis of the statement is to study the reflection of the subject in the message.

Key words: *modality, language universal, modality of expression, modal meaning, category of modality.*

The author's **personal contribution** is the interpretation of the operators, which serve to clarify and streamline judgments in Spanish, as well as provide the necessary color of the content of the statement.

Актуальність теми дослідження зумовлена недостатньою вивченістю семантичних властивостей енунціації – модальності висловлення, її функціонуванні в іспанській мові. На сьогодні модальність являється однією з найскладніших, різнорівневих й суперечливих категорій мови.

© Падалка Ю. М. [Padalka Ju. M.], *upadalka8@gmail.com*

Мета роботи розглянути та проаналізувати семантичні властивості енунціації. **Предмет** дослідження – засоби вираження енуціації та особливості функціонування в іспанській мові. **Об'єкт** дослідження – енунціації, як функціонально-семантична категорія.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі вперше дослідити та надати комплексний аналіз засобів вираження енунціації, що дозволяє робити відповідні узагальнення щодо особливостей реалізації досліджуваної семантики в іспанській мові.

За допомогою операторів, включених у рамки даної модальності висловлення, проявляється оцінка фактів, з більш-менш ясними відтінками емоційної реакції, яку вони викликають. Вони належать до експресивної або емотивної функції, тобто до так званої "чуттєвої модальності". В рамках комунікативних ситуацій, що мають місце, найменш частою є комунікативна ситуація з характеристиками заяви, при цьому переважну більшість складають ситуації запрошення до певної дії або ж ситуації, що містять в собі запитання (екзортація або інтеррогація), проте всі вони мають певні характеристики суб'єктивності. Існує серія адвербіальних виразів, препозиційних синтагм, висловів, операторів дефінітивності (що надають певні забарвлення змісту висловлення), які позначають даний тип модальності.

Далі наведені оператори показують ставлення мовця і, окрім того, реалізують питання, тому їх модальність висловлення проявляється у питальній формі. Вони, через форму запитання, певним чином залучають слухача – співмовця до того, аби він взяв участь у розмові, яку веде мовець, причому відповідь навіть не очікується, проте, все-ж, особа – слухач, до якої звернуто запитання, стає співрозмовником мовця, і стає це саме через те, що мовець вдається до звертання уваги на своє мовлення, чим "виправдовує" присутність слухача. Такими операторами, наприклад, є: *¿eh?, ¿sabes?, ¿no?, ¿verdad?...* Часто вони використовуються мовцем як засіб поєднання, причому іноді вони можуть навіть стати "словами – паразитами", на які опирається висловлення мовця, проте потрібно також необхідно мати на увазі різноманіття використання, яке можуть мати вищезгадані оператори.

Наприклад:

1) *«No – dijo –, es que se ha encaprichado de esta campanilla. Te gusta como suena ¿eh?... Espere»* [1, p. 107]. « Ні, сказав він, – справа в тому, що йому припав до

© ***Padalka J. M. [Padalka Ju. M.],*** *upadalka8@gmail.com*

душі цей дзвіночок (він його захотів).?... Чекайте» [1, с. 107].

2) *«Lo menos que se puede exigir es que una tarta sepa igual todos los días, porque estamos en El Dulce Lobo, ¿no?»* [1, p. 100]. «Найменше, чого можна вимагати, це аби торт мав той самий смак щодня, оскільки ми (знаходимося) в El Dulce Lobo, ¿ні?» [1, с. 100].

3) *«Lo han puesto ahí para que se crea que manda, pero no manda nada. ¿A ti te hace ilusión entrar, no?»* [1, p. 118]. «Його поставили туди аби (люди) вірили, що він керує, але він нічого там насправді не керує. У тебе складається ілюзія, що ти входиш, хіба ні?» [1, с. 118].

4) *«¿Pero qué estás haciendo? ¡No des la vuelta, Peter, te he dicho! Estamos cerca de Battery Park, ¿verdad?»* [1, p. 170]. «Але що ти робиш? Не повертайся, Пітер, я кажу тобі. Ми біля Беттері парку, чи не правда?» [1, с. 170].

Різниця між *ні!* та *правда!* є лише питанням узусу, тобто традиції використання. Вони з'являються для того, аби мовець міг звернутися до слухача, аби він міг вимагати від слухача згоду зі своїм актом комунікації, аби "запросити" від слухача підтвердження-згоду з тим, що було сказано мовцем, і, тому, в даному випадку ми не ведемо мову про який-небудь інший вид модальності. Не має значення, чи асертативний (стверджувальний), дезидеративний (побажальний) або екзортативвний (спонукальний) характер має висловлення, оскільки тут робиться посилання на заяву (енунціацію), на конструкцію акту мовлення незалежно від модальності сказаного, тобто висловлення.

Наприклад:

5) *«No puedes hacerme compañía en mis recuerdos. Yo soy Gloria Star, la famosa cantante Gloria Star, ¿sabes?»* [1, p. 56]. «Ти не можеш скласти мені компанію у моїх спогадах. Я – Глорія Стар, відома співачка Глорія Стар, знаєш?» [1, с. 56].

6) *«– Pero el ferry a estas horas no funciona – comentó el taxista –. ¿No lo sabes?»* [1, p. 184]. «– Але паром у цей час не працює, – прокоментував таксист, – хіба ти не знаєш?» [1, с. 184].

Значення цього *"знаєш?"* полягає у повідомленні чогось такого, що слухач не знає, але повинен знати, і тому про це тут і говориться. Окрім функції виправдання подачі вищевикладеного висловлення ця форма застосовується також мовцем для того, аби поєднати або утримувати свою комунікацію з мовцем, аби підкреслити елементи свого дискурсу, які подаються як важлива інформація. Так, зокрема, вона може, і це ми бачили на вищевикладених прикладах, функціонувати

© Падалка Ю. М. [Padalka Ju. M.], *upadalka8@gmail.com*

з негативною формою і формою звертання без внесення змін у її значення. Також у модальності з характером енунціації (повідомлення), цього разу з декларативною, а не інтеррогативною формою, як це було раніше, ми можемо включити вербальну конструкцію, загалом дуже поширену, типу *"я думаю"*, яку ми використовуємо для того, аби надати персональне судження, тобто, вірніше, точку зору самого мовця. Вона, ця точка зору, не претендує на те, аби стати всезагальним судженням, проте хоче чітко і ясно дати знати про те, що її зміст є особистим судженням мовця і що вона як така не заявляє про певне точне знання, не вимагає, аби її розділяли інші співмовці-слухачі, а всього на всього, пом'якшує, робить менш категоричною певну висловлену заяву. Наведемо приклади, які стосуються її використання, до якого ми вдаємося аби надати власне судження, власну думку про щось, аби зазначити якийсь суб'єктивний факт:

7) *«Gracias, señora, pero los niños no saben lo que quieren. – En eso no estoy de acuerdo, ya ve. Yo creo, por el contrario, que son los únicos que saben lo que quieren – contestó miss Lunatic – »* [1, p. 108]. «Дякую, пані, але діти не знають, чого хочуть. – З цим я не погоджуюсь, Ви ж знаєте! Я думаю, навпаки, що вони ті єдині, хто справді знає, чого хоче, – відповіла міс Лунатик» [1, с. 108].

Також наведемо приклади де мовець представляє факти, впроваджуючи певне суб'єктивне судження або ж судження висловлене за допомогою граматичних засобів.

8) *«¿Sabes que eres muy lista? – Eso dice mi abuela, y también que salgo a ella.* ***Ojalá****. Mi abuela sí que es lista»* [1, p. 134]. «¿Ти знаєш, що ти дуже розумна? – Це каже моя бабуся, а також що я схожа з нею. Якби ж то! От моя бабуся – вона справді дуже розумна» [1, с. 134].

Такі оператори як: *ojalá, por Dios (якби ж то, ради Бога)* виражають бажання. На наведеному прикладі ми бачимо, як відображається суб'єктивність за допомогою певних граматичних характеристик, які, як бачимо, надають необхідне забарвлення змісту висловлення. Вони, як правило, використовуються з формами умовного способу (subjuntivo), що є тим способом, який сам по собі позначає невизначеність, проте іноді нам приходиться мати справу з різними граматичними засобами, що профілюють його значення і, для цього, нам стають у пригоді вищезгадані оператори.

А от наприклад:

9) *« – Vaya,* ***menos mal*** *que me estoy divirtiendo con alguien dijo – miss Lunatic,*

© ***Padalka J. M. [Padalka Ju. M.],*** *upadalka8@gmail.com*

mientras se rebuscaba un imperdible entre la faltriquera [1, p. 136]. «– Ну і ну, добре, що я розважаюся з кимось, – сказала міс Лунатик, шукаючи шпильку у просторах внутрішньої кишені [1, с. 136].

10) *«El corazón le latía muy fuerte cuando,* ***por fin****, la encontró. Estaba cerrada con candado y pintada de gris. No podía ser otra»* [1, p. 172]. «Його серце шалено билося, коли, нарешті, він її зустрів. Вона була закрита на замок і пофарбована у сіре. Іншою вона не могла і бути » [1, с. 172].

Тут ми бачимо, що факти наводяться як бажані, проте не стільки зазначають бажання саме по собі, як виконання цього бажання і наступна радість (задоволення) від цього у мовця. Таким чином, тут ми говоримо про експресивне модальне наповнення у вислові.

Ці одиниці передбачають надання позитивної оцінки – судження, проте, разом з тим, виконання певного бажання. Вони можуть стояти у будь-якій позиції, причому, як правило, вони розміщуються між паузами і можуть співвідноситися як з мовцем, так і з іншою особою – заявником.

Жодна з цих одиниць не може комбінуватися з будь-якою іншою, не екскламативною (окличною) модальністю, оскільки вони служать власне її індикаторами. Хоча, іноді, вони не мають знаків оклику, їх значення та інтонація є виключно окличного, тобто екскламативного характеру. Також вони можуть мати інші значення у дискурсі, як, наприклад, нарешті у наведених прикладах веде себе вищезазначеним чином, проте, разом з тим, воно може з’являтися як своєрідний упорядник дискурсу, використовуючись, наприклад, як елемент завершення певної серії.

Наприклад такі оператори як *por cierto, precisamente... (звичайно, точно)* служать для уточнення та впорядкування суджень, а саме у випадках, коли ми спостерігаємо дигресію на дискурсивному рівні, впровадження нової ідеї при відриві поміж ініціальною дискурсивною планіфікацією та тим, що слідує у висловленні далі. Звичайно використовується як зміна теми у деяких випадках, в той час як у інших воно використовується як пояснювальний елемент або як елемент нагадування минулих фактів. Саме за його допомогою слухач певним чином вводиться у процес комунікації.

Наприклад:

11) *«A ver si podemos tener tú y yo un poco de charla, hija.* ***Por cierto,*** *quería pedirte un favor, ahora que me acuerdo»* [1, p. 59]. «Подивимося, чи можемо ти і я трохи побазікати, дочко. Звичайно, я хотіла би попросити у тебе про одну послугу,

© Падалка Ю. М. [Padalka Ju. M.], *upadalka8@gmail.com*

зараз, поки я не забула» [1, с. 59].

12) *«– Gracias, hija. ¡Qué pies tan ligeros tienes! – dijo, mientras se volvía a poner el sombrero y se lo sujetaba fuertemente con ayuda de una de las bufandas que se había quitado del cuello –.* ***Por cierto****, ¿cómo te llamas?»* [1, p. 115]. «–Дякую, дочко! Які ж у тебе швидкі ноги! – промовила, надягаючи знову сомбреро і закріплюючи його за допомогою одного із шарфів, який зняла з шиї –. Звичайно, як тебе звати?» [1, с. 115].

13) *«Entre estas reflexiones y la conversación con Peter, al que* ***por cierto*** *poca cosa logró sonsacar de la vida privada de su amo, transcurrió sin sentir el viaje de vuelta»* [1, p. 175]. «У цих роздумах і розмові з Пітером, якому, звичайно, мало що вдалося дізнатися про приватне життя його пана, він провів, не помічаючи того, зворотну подорож» [1, с. 175].

14) *«Quick Plumber era el nombre del taller de fontanería que tenía montado el señor Alien con otro socio más joven. Y* ***precisamente*** *este socio era el marido de la señora Taylor»* [1, p. 31]. «Квік Пламбер була назва каналізаційної майстерні, що звела пана Еліена з іншим, молодшим членом товариства. І саме цей член товариства був чоловіком пані Тейлор» [1, с. 31].

15) *«–La dicha, Samuel, hay que pagarla con llanto. Se lo estaba diciendo a Lynda precisamente hoy a la hora de comer»* [1, p. 74]. «–Вона, Самуелю, повинна заплатити за це своїм плачем. Він говорив це Лінді саме сьогодні, коли вони їли» [1, с. 74].

16) *«– Esos dos extremos son difíciles de armonizar, señor. Perdone que se lo diga. Porque los niños suelen encapricharse* ***precisamente*** *de lo más peligroso»* [1, p. 159]. «– Ці дві протилежності важко можна привести у гармонію, пане. Вибачте, що я кажу це Вам! Тому що діти мають звичку капризно вимагати саме найбільш небезпечну річ» [1, с. 159].

На прикладах ми бачимо, що те значення, що його має слово *precisamente* не належить до категорії чогось такого, що є необхідним або що є уточнюючим, проте це слово використовується завжди по відношенню до чогось, що вже було сказано/заявлено раніше або до чогось, що слухач вже знав, аби повторно підтвердити те, що вже було заявлено раніше.

Щодо інших операторів, які ми зустрічаємо в рамках цієї модальності, є евалютиви (оціночні слова) типу: *afortunadamente, por suerte, por desgracia, por lo menos, desgraciadamente, francamente, vamos... (*нажаль, на щастя, як на зло, принаймні, просто нещастя, відверто кажучи, нумо і т.д.).

© ***Padalka J. M. [Padalka Ju. M.],*** *upadalka8@gmail.com*

17) *«Luego fue a recoger el florero, temiéndose lo peor.* ***Afortunadamente*** *– ¡miranfú!–, había caído encima de la butaca y no se había roto»* [1, p. 59]. «Невдовзі він пішов забрати квітникаря, боячись найгіршого. Нажаль, о чудо, він впав на поверхню крісла і не розбився» [1, с. 59].

18) *«Mientras se rebuscaba un imperdible en la faltriquera – (...)* ***Afortunadamente*** *ha aparecido. No sé por qué los llaman imperdibles, si siempre se pierden»* [1, p. 136]. «Поки вона шукала шпильку у внутрішній кишені – (...) Нажаль з'явився. Не розумію, чому їх називають іспанською назвою *imperdibles* (ті, що не губляться), якщо вони, якраз, постійно губляться» [1, с. 136].

У випадку цього *francamente* ми можемо спостерігати таке собі забарвлення певної ясності, яке, без сумніву, не залишається непоміченим співрозмовником – слухачем. У залежності від випадку воно може позначати різні ставлення, які займаються по відношенню до висловлення (enunciación) або висловленого (enunciado).

Ці елементи можуть відзначатися мобільністю, вони, за допомогою оператора, виражають суб'єктивні ставлення мовця.

19) *«–A la abuela de la niña, a la que vive ahí. ¿Tú la has visto?*

– Yo no. ¿Cómo la voy a haber visto? ¿Por qué lo dices?

– Por saber cómo es, la pinta que tiene. ***Vamos,*** *no me digas que no es raro que al jefe, que nunca sale, le dé hoy de repente por venir a este barrio a visitar a una gente que no le toca nada»* [1, p. 178-179]. «– До бабусі дівчинки, до тої, що там живе. Ти її бачив?– Я ні. Як би я її зміг побачити? Чому ти це кажеш? – Аби знати, як виглядає, її малює як є. Нумо, не кажи мені, що це стається часто, аби директор, що ніколи, як правило, не виходить, ось так взяв і прийшов у цей район, до людей які його аж ніяк не переймають» [1, с. 178-179].

Слово – оператор *vamos (нумо)* також має певний модальний зміст, воно, зокрема, служить для того, аби відобразити те, що думає мовець, модальне забарвлення вислову виражається тим, що ясно обрисовується ставлення мовця. Окрім цього модального значення форма *vamos (нумо)* [2] має багато інших значень, вона, зокрема, може роз'яснювати, уточнювати тощо.

20) *«Lo que veo es que te conoces Manhattan como la palma de la mano. ¿Llevas muchos años viviendo aquí? – Por desgracia vivo en Brooklyn, hijo. ¿De qué te ríes?»* [1, p. 170]. «Те, що я бачу, це те, що ти знаєш Манхеттен як своїх п'ять пальців. Чи багато років ти тут живеш? – Нажаль, я живу у Брукліні, дитино. Чому ти смієшся?» [1, с. 170].

© Падалка Ю. М. [Padalka Ju. M.], *upadalka8@gmail.com*

21) *« –¿Me has oído, Peter? Dime, por lo menos en que barrio estamos. A mí me parece que te has equivocado, que vamos en dirección sur»* [1, p. 169]. «– Ти чув мене, Пітер? Скажи мені, принаймні, у якому районі ми знаходимось. Мені здається, що ти помилився, що ми їдемо у південному напрямку» [1, с. 169].

Вони виражають субєктивну оцінку мовця. Тут ми маємо справу з експресивною модальністю, модальністю, що виражає чуттєвість, що може виражатися під різними формами, як то, наприклад: заява (декларація), спонукання (екзортація) або ж запитання (інтеррогація), а також різними засобами, серед яких всі оператори, коментар щодо яких ми виклали раніше. Маючи їх ми не потребуємо так сильно підкреслити контекст для того, аби справдити ставлення мовця, оскільки вони дозволяють виокремити значення, яке мовець хоче дати своєму висловленню.

Література:

1. *Cadenaser,* http://cadenaser.com/ser/2016/10/30/deportes/1477830622_174413.html
2. Cely, A. H. *Semántica de los verbos que denotan preparación de alimentos en el español de Colombia* (Tunja: Universidad Pedagógica y Tecnológica de Colombia, (Tesis de grado), 1981).
3. *Gramática descriptiva de la lengua española* (Madrid: Espasa, 1999): 323.
4. Hermoso, A. Gonzáles, Cuenot, J. R., Alfaro, M. Sánchez. Curso práctico. Gramática de español lengua extranjera (Madrid: Edelsa, 1998), 272.
5. Palmer, F. R. *Modality and the English Modals* (N.Y.: Longman, 1990), 256.
6. Palmer, F. R. *Mood and Modality*, 2nd ed. (Cambridge: Cambridge University Press, 2001), 236.

References:

1. *Cadenaser,* http://cadenaser.com/ser/2016/10/30/deportes/1477830622_174413.html
2. Cely, A. H. *Semántica de los verbos que denotan preparación de alimentos en el español de Colombia* (Tunja: Universidad Pedagógica y Tecnológica de Colombia, (Tesis de grado), 1981).
3. *Gramática descriptiva de la lengua española* (Madrid: Espasa, 1999): 323.
4. Hermoso, A. Gonzáles, Cuenot, J. R., Alfaro, M. Sánchez. Curso práctico. Gramática de español lengua extranjera (Madrid: Edelsa, 1998), 272.
5. Palmer, F. R. *Modality and the English Modals* (N.Y.: Longman, 1990), 256.
6. Palmer, F. R. *Mood and Modality*, 2nd ed. (Cambridge: Cambridge University Press, 2001), 236.

© Padalka J. M. [Padalka Ju. M.], *upadalka8@gmail.com*